

РОЗСВІТ

Часопись полонених
громади „Самостійна Україна“.

ПЕРЕДПЛАТА:	
(Ціна одного примірника 2 ф.)	
На місяць у таборі . . .	20 ф.
„ „ поза табором . . .	50 „
„ півроку у таборі 1 м.	20 „
„ „ поза табор. 1 „	80 „
„ рік у таборі . . .	2 — „
„ „ поза табором 3 „	— „

А Д Р Е С А:

Ukrainisches
Sekretariat
in Rastatt (Baden).

(Комітет видавництва).

Видає: Видавництво „Український Рух“.

Виходить два рази на тиждень.

ВІСТІ З УКРАЇНИ.

Делегація Української Центральної Ради в Петербурзі.

(Ф. К.) „Русское Слово“ з 10. червня н. ст. доносить з Києва:

Українські часописи приносять текст заяви, яку окрема українська делегація передала тимчасовому правительству та петербурзькій „Раді робітничих та солдатських депутатів“. В заяві наведені такі жадання, які повинні негайно бути задоволені:

1) видання правительственного акту, в яким в тій, чи іншій формі буде висловлене основне прихильне відношення до гасла автономії України;

2) конечність поставити українську справу на обговорення міжнародної конференції і в основі розв'язати негайно питання про участь у цій конференції представників від українського народу;

3) задля всестороннього ознайомлення правительства з настроями на Україні та жаданнями українського населення треба утворити при тимчасовому правительстві місце окремого комісара в справах України;

4) у губерніях з українським населенням повинні бути окремі комісари-Українці;

5) в інтересах збільшення боєвої сили армії та відновлення дисципліни необхідно виділити Українців у окремі військові частини і поза фронтом, і по змозі на фронті;

6) признану тимчасовим правительством організацію народної школи необхідно треба поширити на середню й вищу школу;

7) відповідальні посади світської і духовної адміністрації на Україні треба обсяджувати людьми, які мають повірря населення, говорять його мовою, знають його жаданнями;

8) задля задоволення національно-культурних потреб народу необхідно видати з державного скарбу до розпорядимости „Центральної Ради“ відповідну кількість грошей;

9) необхідно дозволити вернутися до рідного краю тим закордонним Українцям (Галичанам), яких неправно виселено з місць їх побуту, і також улекшити долю Українців-Галичан, розмістивши їх по українських губернях.

На Україні.

СТОКГОЛЬМ, 2. липня. Сюди доносять із Петербурга, що положення на Україні чим далі—серйозніше. Українська Центральна Рада в Києві очевидно ні за що не хоче погодитися з пропозиціями тимчасового правительства спокійно чекати аж до того часу поки Установчі Збори не розв'язуть питання Української автономії. Зібрання Українських юристів заявило, що під зглядом правничим Україна цілком незалежна від тимчасового російського правительства. Рівночасно видано постанову, щоби в суді на далі вживала ся виключно українська мова. Для того на посади суддів призначити муть ся лише люди, які володіють українською мовою. Очевидно наші земляки на Україні не легко піддаються „бращьким“ відозвам тимчасового правительства. Із невідступністю провадять вони свою лінію. І це одно, що треба зараз робити. Тимчасове правительтво завзиває Українців до згоди й обоюдної праці. Але згода може бути лише там, де є розуміння інтересів обох сторін. Українців завзивають до жертв для „загального“ російського добра, але чи мати муть Українці із цього добра частину для себе, про це тимчасове правительтво не знаходить потрібним нічого сказати.

Українська військова справа.

„Кіевская Мисль“ із дня 27. травня повідомляє: „У квартирі головнокомандуючого південно-західним фронтом генерала Брусілова відбулася нарада зі приводу утворення окремих військових українських відділів. На нараді прийшло до висновку, що тепер неможливо утворювати нові українські полки. Але узглядняючи те, що Українці бажають бачити свої полки під українськими прапорами, на нараді постановлено українізувати три корпуси, які зараз знаходяться на південно-західнім фронті. Ці корпуси будуть поповнювати ся із резерви виключно Українцями. Таким чином за короткий час усі полки призначених корпусів будуть виключно українські. Всі відділи, що входять у склад призначених корпусів, мати муть свої українські прапори.“

КИЇВ, 11. червня. Генеральний комітет української військової організації видав ось таке розпорядження: „У зв'язку із тим, що в генеральний комітет щоденно напливає багато прохань від офіцерів, лікарів та солдатів зачислити їх в українські полки, генеральний комітет постановив задовольняти лише ті прохання, при яких будуть відповідні посвідки від тієї української громади, до якої належить той солдат Українець, який подав заяву.“

ПЕТЕРБУРГ, 10. червня. Подаємо за „Кіевською Мислю“ з дня 10. червня. Матроси-Українці в ім'я рівенства та братерства всіх народів зажадали, щоби всіх Українців-моряків, які служать у балтійській флотії, зібрати на один корабель, на приклад, міноносець „Україна“. Гельсінфорзька Рада солдатських та робітничих депутатів постановила підперати жадання Українців-моряків.

РОСТОВ НА ДОНІ. Із дня 6. червня доносять, що у відповідь на постанову солдатських та офіцерських депутатів, яка висловлює протест проти національних стремлень Українців, солдати-Українці в супроводі офіцерів з професором Данилевичом на чолі улаштували величезну демонстрацію. Із музикою та піснями підійшли вони до будинка, де засідала місцева Рада солдатських та робітничих депутатів. Вони припинили засідання Ради та поставили ультиматум—видати їм зброю та муніцію. На випадок відмовлення вони загрозили, що всі як один чоловік пойдуть до Києва. Жадання демонстрантів не сповнено.

Рада робітників і українські домагання.

Зі Стокгольму подають часописи, що Петербурзький Конгрес робітників і солдатів займав ся сучасним загостренням українського питання. Українці Михальський і Ткаченко (представники від Центральної Укр. Ради до Ради робітників і солдатів) доводили, що Робітничая Рада повинна показати своє справжнє обличчя що до жадань Українців та доказували, що сила демократії тільки зміцнить ся й зросте, як дати негайну згоду на домагання Укр. Конгресу у справі укр. школи й українських полків.

Інтернаціональна фракція робітників і солдатів (Ленінівці) висловила ся за повною автономією України й за незалежністю Фінляндії. (За „Fr. Zeitung.“)

Українізація шкіл.

„Кіевская Мисль“ із дня 8. червня подає із Полтави, що надзвичайне земське зібрання постановило видати місцевому то-ву „Просвіта“ 10. тисяч рублів для засновання української гімназії для хлопців та дівчат. Рівночасно зроблено постанову, щоби зі школи імені Котляревського створити другу українську гімназію.

Україна й політика старого правительства.

КИЇВ, 14. травня. Лише тепер виявляється, які страшні міри вживало старе самодержавне правительтво задля того, щоби змоговало щити Україну. Крім соток тисяч чиновників, поліцаїв, жандармів і навіть духовенства для цієї русифікації вживали ся також і учителі середніх шкіл. Задля того, щоби учителі пильніше виконували обовязки русификаторів, вони одержували від московського уряду спеціальну додаткову платню за цю працю. Ось які звітлення з цього приводу ми зустрічаємо в „Кіевській Мисль“—ї з дня 14. травня: На основі законів із 1869. і 1886. років усі чиновники і в тім числі й учителі середніх шкіл, які служили в південнозахіднім краю, одержували окрему додаткову платню за „обрусеніє“. Тепер куратор (попечитель) Київської учебної округи Н. П. Василенко звернув ся до міністра освіти із проханням, щоби цю додаткову платню за „обрусеніє“ скасувати. Страшним ворогом українства було царське правительтво, але, не дивлячись на всі засоби, воно не знищило українського народу.

ВІСТІ З РОСІЇ.

На зїзді Рад. С. і Р. Д.

СТОКГОЛЬМ, 1. липня. (прив. тел.) На засіданні загально-російського зїзду відпоручників Рад солдатських та робітничих депутатів 25. червня між іншими промовляв член американського посольства в Росії, Русель. Його промова торкала ся ближчих воєнних питань та вигляді на мир. Закінчив свою промову Русель так: „В ім'я будучини всіх народів ми мусимо розпочати найгострішу боротьбу зі всім, що стоїть на перешкодї демократії. Америка піде в цім відношенні слідом за Росією.“

Голова засідання, Чхеїдзе, дякував Америці за приязнь (?) та зазначив, що тепер треба вжити всіх сил, щоби здобути негайний мир на основі, яку прийняла російська демократія. Він просив Руселя передати американському правительству, що Росія чекає на сильну американську поміч задля того, щоби як найскорше закінчити війну.

Грошевий голод у Росії.

БЕРН, 3. липня. Парижська преса подає із Петербургу, що міністер скарбів Шінгарьов має намір конфіскувати майна, як ліси, помістя, гірний промисел, каменоломні, залізницї, канали, заводи, фабрики і т. и. для державного вжитку. Цей проєкт викликало кепське фінансове положення Росії, і цим Шінгарьов думає винайти для держави нове джерело доходу для покриття біжучих видатків і піднесення кредиту за кордоном.

Росія й Фінляндія.

СТОКГОЛЬМ, 2. липня. Часопись Ради солдатських і робітничих депутатів „Ізвестія“ подає звітлення представника тимчасового правительства у Фінляндії.

„Постанова зїзда фінляндської соціалдемократичної партії про цілковиту незалежність Фінляндії є для Росії небезпечною, бо як тільки Фінляндія стане самостійною, то північна Росія стає відкритою для нападу ворогів. Балтійська флотія лишиться би без удобних та гарно збудованих гаванів на фінляндському побережжю. Це буде значити повну небезпеку для Петербурга, який можна захистити лише при помочі флотії. Відірвання Фінляндії буде значити руїну Петербурга й навіть цілої північної Росії до Мурману.“

Хто винен у тім, що Фінляндія так гостро ставить питання,—відомо. Відношення тимчасового правительства до національних змагань Фінляндців та і взагалі до національного питання в Росії приводить недержавні нації Росії до переконання, що від сучасного правительства, а почасти й від певної частини російської демократії не прийде справедливе розв'язання національного питання. І тому, як ми бачимо, Фінляндці починають самі займатися своєю долею. Безумовно, що за ними підуть і інші недержавні нації.

Загальноросійський зїзд козаків.

ПЕТЕРБУРГ, 4. липня. Петербурзька телеграфічна агенція доносить, що останніми днями в Петербурзі відбувся зїзд козацьких відпоручників із цілої Росії. Зїзд висноував передусім становище козаків до сучасних подій у Росії. Головні резолюції, які прийняв зїзд, такі:

1. Повне необмежене довір'я до тимчасового правительства.
2. Землі й помістя, що зараз належать до козаків, у всяких випадках лишити й на далі за козаками.
3. Майна, які знаходяться в козацьких областях і були віддані старим правительством окремим особам, а також помістя, якими володіє держава або монастирі, мусять бути повернені тим, до кого вони колись належали (значить козакам. Ред.)
4. Зїзд висловлює проти розв'язання державної думи.
5. Признання автономної України загрожує цілості держави(?).
6. Козаки будуть діяльно підирати правительству у його боротьбі зі самостійницьким рухом на Україні, бо відділення України загрожує цілості держави.

Делегація американського правительства в Росії.

СТОКГОЛЬМ, 4. липня. (Прив. тел.) У Москву приїхала американська делегація. На привіт городської думи промовляв член делегації, сенатор Рот.

„Людство—говорив Рот—захоплене в цю

хвилю переведенням у життя великих ідей. Ідея одночасності зникає, а на її місце приходять воля народів, які хочуть самі собою правити. Головною перепоною до загального поступу являється тепер тільки пануюча сила німецького милітаризму. Демократія не може жити в суєдстві із милітаризмом. Америка не може почувати себе спокійно, доки існує німецький милітаризм. Цей милітаризм є небезпечний також і для російської свободи. Коли ви не будете себе боронити, то станете рабами цього милітаризму“ (Тепер знаємо задля чого їздить по Росії американська делегація. Ред.)

Раштатт, 7. липня 1917.

Стало ся...

Чого довго ждали, вже таки нарешті прийшло. Часописи принесли відповідь російського правительства на домагання української делегації. Самі домагання подаємо на ниньчому місці „Розсвіта“, а що до відповіді тимчасового правительства, то ми її подали в попередньому числі „Розсвіта“ й туди відсилаємо цікавих читачів. Повторювати їх не будемо, бо й на що? Одно слово: „нельзя“!

В попередньому числі ми подали загальний свій погляд, як ми дивимося на ту відповідь. Сьогодні постараємося розважно й зимно розібрати пункт за пунктом цю славу відповідь і оцінити її враз із ще славіщою відозвою до України.

Без ніяких вигуків, без огнистих слів, без гніву, так наче б справа не нас торкала ся, приступаємо до речі.

Отже передусім у найбільш принципіальній справі, у справі автономії України, юридична комісія тимчасового правительства відсилає нас до всеросійських Установчих Зборів; вона вважає, що тимчасове правительство не має права займатися цією справою.

Можна б згодитися на те, що це так, коли б правительством склали таку саму заяву що до Польщі, Фінляндії й Естонії. Всі ці країни Росією не завойовані, а ввійшли в склад її на основі договорів, мали свою те ширшу, то вузку автономію—і тимчасове правительство зробило розумно і тактовно, що в відповідь на політику гнєту та переслідувань російських царів—оголосило проєкт автономії цих країв.

Розумно через те, що лічило ся з дійсним станом речей у тих країнах, лічило ся зі *сплою сепаратистичного руху*, або з думкою Європи.

Крім того, що до Польщі, то тут грає роль конкуренція з осередніми державами, які вже створили вільну Польщу. Росія пообіцяла Полякам те, що вони вже мають—тільки пішла в своїм політичній інтересі трохи далі, та приобіцяла Полякам *уєї* польські землі, отже й ті, що під владою Німеччини й Австрії.

Те саме відноситься ся й до Фінляндії, яка нараз дістала всі свої права, й фінляндський сейм, скликаний тимчасовим правительством, уже давно радить і радить над тим, як би від Росії відокремити ся.

Естонія мала менше прав, але ж що там багацько Німців, і Німеччина може народам Естонії дати *більше*, то тимчасове російське правительство проголосило хоч куцу, та все таки національно-територіальну автономію Естонії та Лівонії.

Як же той розум виявив ся супроти України? Україна край теж *незавойований*, теж вільно, як рівна з рівною, злучила ся з Росією, російські царі то більше, то менше зберігали запевненої Україні автономії доти, доки центральнітична царська влада медвежою рукою не здавила української самостійності й незрівняла нас із іншими Росами що до волі! Але ж бо Переяславської умови ніхто ніколи не касував, вона має й *досі* законну силу й це *добре* знають справжні російські юристи, такі як Нольде, а не ті, що складають юридичну комісію тимчасового правительства. У чім же річ, при чому тут відсилати до Установчих Зборів, чому для одних існує такий закон, а для других *німає*? А тому, що тимчасове правительство не доцїнює *української політичної сили*, не лічить ся з нею. А по друге ще й тому, що лічить ся на *більшість* на Установчих Зборах, яка вискажеть ся *проти* автономії України. Воно лічить на те, що погляд до Українців у більшості депутатів буде його поглядом, що до Установчих Зборів може попасти велика сила Югоросів, темних людей (як це було в З. Думі) з України, які вразі московськими депутатами—а всі вони без виїмку стануть проти відокремлення України—цю справу убують. Тут міститься справжня причина „законности“ юридичної комісії.

КУПАЛО.

Сьогодні на цілій Україні святкують Івана Купала. Не знати, чи хоч одно народне свято має в собі тільки принади і то своєю *таємничістю*, яко Іван Купало. Коли Різдво єднає сімю, Великдень принадний усім новим, свіжим, що приносить зі собою весна,—так Купало притирає молодіж власне цією таємничістю.

То ж як не як, а під ніч Купала по думці народу цвіте папороть. Раз у рік, і то в ночі розгоряється її цвіт, і хто його найде, той буде щасливий цілий вік. Тільки це дуже велика річ найти цей цвіт, бо папороть розцвітає тільки на хвилинку, і ту ж хвилинку дуже важко наскочити. А не наскочити—пропало.

Кожна людина рада б заполасти собі щастя. Коли ж не йде звичайним робом, то хоч чудом. А таке чудо творить ся тільки раз у рік, у саму північ, під свято Купало.

І так загалом як уже щастя не запопаде, то все таки хоч добре було б знати, що з тобою станеть ся, яка твоя будучина. Цю таємну заслону будучини рад би народ зірвати, а головно раді ті її зірвати, що свого життя ще не уклали—себ то молодіж.

І тут стає в допомозі таємничість Купалової ночі. Дівчата плетуть віночки, кидають на води й ждуть, чи вінок до берега доплине. Доплине—то й щастя буде. Молода дівчина, чи хлопець молодий найдуть задля себе дружину... І кризь вогонь скачуть і топлять Купала, бо це йому час...

Це все тепер тільки звичай й дуже часто не знаєм, на що воно так робить ся. А колись це були молитви, це були обряди релігійні для бога Сонця, що в останній раз купається в воді, заки стратить свою силу.

Бо треба знати, що наші предки-погани дуже почитали сонце, вважали його за найбільшого бога, мішали його з Даждбогом і всі найбільші свята були злучені з почитанням сонця.

Починало сонце набирати ся сил після осіннього зривання дня з ніччю, наші предки славили його святом Коляди (в час, коли в нас Різдво), тіпили ся по сім'ях із цієї нагоди й бажали собі всякого добра.

Час найбільшої сили сонця—весняний час

(як у нас великдень) святкували наші предки гагілками, та веснянками, сполученими з хоровами, які й означали тільки, що рух сонця по небу.

А як уже сонце пересилилось, коли воно починає тратити свою силу, то разом із тим у нас народ почитав Купала.

Через те ж, що від сонця людям уся благодать, а благодать із верха все являла ся якимось чудом, то й свято Купала оповите такими тайнами.

Ще й тому в нїм стільки принади, що купальні обряди з давен давна в нас сильно переслідували. Відстали від життя черці, які тільки знали, що письмо святе і з того боку оцінювали все, вже від ХІІІ в. оголосили похід проти народніх забав та ігрищ, ізв'язаних із почитанням Сонця. Найбільші українські діячі ХVІІ в., якоє Вишенський, кидали громами на поклонників ідолів, взивають молодих хлопців та дівчат безбожниками, грозять пеклом за участь у народніх забавах, то й не диво, що старше покоління старало ся спинювати молодіж од цих забав та співанок.

Але ж це вже така людська натура: заказаний овоч іще більше смакує. А ще до того, як він може розкрити будучність закоханий дівчині, чи залюбленому парубкові, то як же тут слухати пан-отця, як послухати матері, що не пускає, як не викрасти ся в опівніч над річку, як вогню не запалати, та не затопити „Купала!“ Ніщо не вдержити молодіжкі, то так вона й досі сходить ся, і досі ворожить, і досі співає купальні пісні, і досі святкує Купала. Від природи людини ніщо не зможе відірвати й ніякі заклази не здержать молоді славити Купала.

Купальні пісні дуже сумні. Це не жарт. Найбільший добродій природи, переможений духами, ворогами всього ясного й доброго, він у останне купається ся, щоб людству опісля дати вже тільки світло, а не світло, тепло, зелень і т. д. Того то й із природою люди сумують, тому й купальні пісні сумні. Не всі вони й зрозумілі теперішньому читачеві, бо вони старі, дуже старі. Укладали ся вони ще в ті часи, коли народ жив серед природи, поклонявся їй, славив своїх богів. А потім, коли вже світлогляд змінив ся, слова ще полишали ся, але зміст їх забув ся. Тепер є такі пісні, що тільки вчені великими зусиллями можуть їх розі-

брати і з них робити висновки про життя буття та спосіб думання наших предків.

Купальних пісень у нас багато; позбірані вони в збірниках. Тільки ж наша земля дуже широка й велика. Ріжні її частини жили під ріжними впливами, проживали серед ріжних обставин, то і не всюди слова пісень однакові, а частенько несвідомо народ сям то там їх поперекручував, дещо подавав від себе, дещо повипускав, як до вподоби.

Ця річ, що народ поробив з давніми піснями, теж дуже цікава і для вчених дуже важні отей всі зміни. Для невчених знов самі пісні цікаві, як вони співають ся, які слова в собі мають, а для полонених ще й тим важні, що переносять нас у Рідний Край, над наші річки, де сьогодні дівчата вінці плетуть, де розложене багаття, де молодь тасмно ходить довкола Купала, славить його, щоб на кінці з жалем спустити його в криницю.

Подаємо дві купальні пісні, які співають на Поділлі. Их передав нам для вжитку т. А. Р., і за те ми тут йому дякуємо.

1.

Іваночка, купалочка,
Купала ся ластівочка.
Ластівочка купала ся,
Дівка (Настя) пишала ся:
Вбранням своїм золоченим
Личком своїм дівочним.
Дівка (Настя) ніч не спала,
Собі придане вона ткала.
Собі придане готовила,
Во (Степана) полюбила.
Все придане готовее,
Шитье злотом, шовковее,
(Настя) дівка є робоча
Робить роботу парубочу,
Дівка (Настя) іде з плугом,
Ії ластівка на услугах.
(Настя) собі вихаєть ся
(Степан) прийде, вихаєть ся,
„Здоров, серце, люблю тебе,
Люблю щиро, возму тебе“.
На Іваночка-купалочка
Купала ся ластівочка,
Ластівочка купаєть ся
Настя й Степан кохають ся

2.

Ой за садом—садом
Три місяці рядом
Шаром-баром, ай, я, я
Три місяці рядом (Приспів який іде за кожним другим рядком).
Перший місяченько
(Іван) парубченько,
(Степан) парубченько—
Другий місяченько,
(Петро) парубченько—
Третій місяченько.
Перший парубченько
Зброю знаряджає,
Другий парубченько
Табуні зганяє,
Третій парубченько
Коники їздає.
Ждуть тих парубочків
Три ясні зірочки.
Ой, то не зірочки,
То гарні дівочки,
Першая зірочка—
(Галина) дівочка,
А друга зірочка—
(Оксана) дівочка,
А третя зірочка—
(Наталка) дівочка.

І ще одно. Український національний конгрес у Києві і теперішня делегація не висказали ся нічого проти Установчих Зборів, навпаки, вони держать ся того погляду, що про справу територіально-національної автономії України рішають всеросійські Установчі Збори. Але ж бо Українці й їх представництво усе таки мали право знати думку правительства в справі краєвої автономії України. Через те то й (у інтересах населення України—розуміть ся) домогали ся вони настановлення окремого комісара для українських справ. Коли б у тимчасового правительства була добра воля, то воно негайно було б згодило ся на цей пункт. Тим більше, що він до нічого не зобов'язує. Не зобов'язує ж до нічого нове правительство настановлення свідомих Українців комісарами по провінції України та в завойованій частині Галичини, не зобов'язує до уступок для Білорусів (гл. поперед. число „Розсвіта“) настановлення на важних місцях свідомих Білорусів. Могло царське правительство настановлювати генерал-губернаторами людей, які повинні були знати в царським розумінні інтереси краю, то революційне правительство теж могло в своїм інтересі згодити ся на настановлення окремого комісара для України, який знає потреби краю. Але ж це вже пахне зачатками автономії, а революційне правительство не хоче нічого про те знати.

Спроба з комісарем удала ся українській репрезентації й відчинила очі тим, що ще вірили в російське, хоч революційне правительство.

Тут уже непотрібно „принципіальних“ заяв, що, мовляв, ми в „принципі“ згодні та що, бачте тільки те, та друге, та третє. Тут уже все нам ясно й за що зявисті ми дуже вдячні юридичній комісії революційного російського правительства.

Але ж коли тут міг би дехто ще хоч трохи захитати ся, то відповідь на дальший пункт уже зовсім приведе його до рівноваги. Це відноситься до представництва Українців у міжнародних з'їздах. „Юридична“ комісія дає таке право тільки державам. Спитаємо тоді юридичну комісію, що таке держава й що тоді з національним самовизначенням народів, яке так урочисто проголосило тимчасове правительство двічі?

Такт вимагав бодай відіслати цю справу знов до „Установчих Зборів“, коли „благоразумно“ про це не замовчати. Ми добре знаємо, що держава в тім випадку рівнозначна з державною (московською) нацією, і наперед добре вже знаємо, що ця „держава“ скаже на міжнародній з'їзді поміж святочних фраз про самовизначення народів! Із тимчасового революційного російського правительства, а власне з його „юридичної“ комісії вилазить давній страх за „єдну і недеїмую“!

Поминаємо справу творення окремих українських відділів, бо з відповіддю на неї можна б згодити ся. Що правда, можна від революційного правительства сподівати ся принципіальної згоди на таку важну річ, що ми, мовляв, у засаді проти цього нічого не маємо, але це не наша справа і т. д. Того ми не маємо, і з цього теж видно, як оцінює революційне правительство національні полки в інтересі Росії! Із практики знаємо, що польські легіони на Україні, із Українців-селян католиків звербовані, зазнають великої ласки в правительства, а що робить ся з українськими—теж знаємо. Творення їх обмежує ся, і при найближчій нагоді посилаєть ся на фронт. Так розуміє вагу національних полків російське правительство й відповіді на це домагання делегації Українців не було треба.

А дальше пункти відповіді ми мусимо визнати—провокацією. Революційне російське правительство вважає українізацію середнього шкільництва на Україні для учнів замотаною, бо вони, мовляв, рекрутують ся з міст і з роду Неукраїнці. Хто ж у такому разі ці всі учні з Лубен, із Полтави, зі Сумів, з Каменця, з Житомира, навіть із Києва та Харкова? Хто ж ці, що зорганізували ся в „Осередок“ та видають свою українську газету? Що ж усі ці семінаристи з Дедеркалів, Олександрівки, хто ж ці учні середніх господарських шкіл, хто ті каменець-подільські семінари, що в 1905. р. віддали 600 підписів на заведення викладів українознавства в камінець-подільській духовній семінарії? Яким правом задля горетки снів московських чиновників, натасканих на Україну, революційне російське правительство рішає про національність наших учнів середньої школи? А що буде, як учні, маючи право на самовизначення, проголошене російським правительством, розмотають ту нїби то замотану для них справу й самі завдадуть брехню „юридичній“ комісії революційного правительства?

Таксамо провокацією гхне із відповіді на

пункт, що на потреби національної культури йдуть гроші з місцевих фондів, а не з державних! Що таке місцеві фонди, а що державні? Не платить Україна податків? Не бере участі в загальних тягарах державних? Чи ж український гріш, зібраний із українського населення до державної казни й на далі має йти виключно на державні (читай—московські) потреби, а на свої національні Україна мусить накладати це нові податки для себе? Чи й на далі Україна своїм укладом у державну казну має розсаджувати московську культуру в себе, удержувати московські школи, йти на услуги забанкам російських централістів, хоч вони зуть себе й революційним правительством? Ну, панове, революційне правительство, це не по революційному, панове, з юридичної комісії це не юридично!

Кінець відповіді—це крутарство й більш нічого. Український конгрес домагав ся повернення з заслання Українців-Галичан. Іх заслало царське правительство за те, що вони були йому ворожі. Що ж на те революційне правительство? Замість повернути царських ворогів із заслання та придбати собі імня справедливого і справді революційного правительства, воно каже, що воно тут некомпетентне (не має права), що ця справа в'язеть ся з війною! Хоч би знов задля звичайности сказало, що в „засаді“ воно, мовляв, прихильне, що поробить кроки і т. д. Слова до нічого не забов'язують, але було б видно добру волю! А так? Лишаєть ся певність, що з революційного російського правительства вилазить націоналіст-Москаль!

„Отказ“ на цілій лінії, одно велике „нєльзя“.

Чому ж „нєльзя“? На це могли б бути дві причини: або ми не досі до самоуправи, незорганізовані, порозб'явані на різних: юго, мало, тожє мало і ще інших росів, без ніякої політичної свідомости, то тоді наші домагання смішні, або... або ми вже дозріли, й являємо ся страшними для Росії. Та хоч так, хоч сяк—метода революційного правительства дуже неідоходяча! Як ми не досі, то не переведемо в життя того, що хочемо, а коли ми дозріли, а... а тоді то иньча справа. Тільки ж на що тоді методу царського правительства: „не било, нет и бити не может“ перекладати на революційне: „нєльзя“?

Коли глум та зловіні замітки „Реч“ і „Нов“ого Времени зрозумілі, бо ж за днь не могли зміняти своїх облич редактор і кадетської й націоналістичної преси, то серйозне „нєльзя“ революційного правительства з боку революційности незрозумілі, а з боку політичного розуміння справи—цілком неполітичні!

Людий зискуєть ся прихильністю до їх змагань, а не категоричними „нєльзя“! Тоді нема що відгукувати ся до милосердних сердець, щоб не роздроблювати вільної Росії! Роздроблює її той, що спинає природний розвиток народів, а не той, хто добиваєть ся своїх прав, щоб маючи їх, з переконання тому, що держава дає йому за поруку, що він не згине, берегти цілости держави!

Вам, панове, усе ще в голові велика царська Росія—і з цього пункту ви дивите ся на все. У політиці ніяких пхекань не має й ваша відозва до українських сердець, у якій ви вказуєте на упадок Росії—нас не зворушує! Для нас важна Україна—вільна демократична Україна. Хочете вдержати її зі собою у спільці, як вільну одиницю великої вільної Росії—добре, але тоді розумійте наші домагання, давайте з доброї волі те, що нам належить ся з віків. Коли ж ні—то ми зможемо зі себе викресати самостійницькі гасла! Вогню в нас доволі! Він обійме цілий наш рідний край!

А й нам, і вам тоді вороття нема, а що важніше: порозуміння нема!

РІЖНІ ВІСТІ.

В АВСТРІЇ.

Великою несподіванкою для австрійського парламенту в цьому тижні було відчитання цісарського письма, яким усім послам, засудженим військовим судом за державну зраду, цісар дає амністію (дарує кару). Ця амністія відноситься до кількох чеських послів, одного Словінця й двох галицьких Українців-москвофілів, Маркова й Куриловича. Не відноситься ся вона до двох чеських послів, Крамаржа й Клофача, яких судили ще й за шпіонажу і, щоб вони стали вільні, то задля того потрібно ще окремого цісарського письма, та що воно вийде, про те нема чого сумнівати ся.

Проголошення амністії викликало велике вдоволення в парламенті, а окрема депутація Чехів та Словінців має вдати ся до цісаря Карла з подякою. З другого ж боку вона не вдово-

волила німецьких націоналістів, які в цісарській амністії добачають зворот політики в Австрії на користь Славян. Всенімецькі послы (такі, що змагають до сполучення всіх Німців під одне правління) думали було скласти свої мандати, але таки надумали ся й лишають ся в парламенті.

Цікаво, що цього тижня мали вже вибрати делегатів до спільного парламенту Австрії й Угорщини, до делегації, але вибори відсунено до осени.

Конституційне життя зачинає в Австрії поволеньки завойовувати знов публічне життя. Між иньчим покасовано військові суди на невоснімні терені і привернено назад суди присяглих. У слід за тим підуть і иньчі реформи.

Із діяльности Українців у віденському парламенті треба відмітити промову посла Вітика, який забрав слово в справі воєнних цілій Австрії. Між иньчим п. Вітик підніє, що російська революція збудила цілу Україну до нового життя й що Українці домагають ся самостійности для себе, як Поляки для себе. Посол Стоцький серед оплесків Українців із обуренням відкинув закиди зради серед Українців на початку війни й гостро критикував австрійську дипломатію. Посол Сінгалевич уніс внесення у справі Талергофу (Розсвіт 41.), але воно перепало, тому що Поляки покинули сальо нарад і в парламенті лишило ся мало людей, які його піддержали б.

У палаті панів (Державна Рада) Українців Барвінський балакав проти відокремлення Галичини.

В УГОРЩИНІ.

В Угорщині все ще крутить ся справа коло виборчої реформи, парламент над нею безнастанно розводить ся. І між народом, головню між робітництвом, виборча реформа займає уми людей. Із того приводу відбула ся велика демонстрація, з нагоди дебат в угорському парламенті над справою виборчого права.

У численних промовах демонстранти висловлювали жадання загального, рівного й тайного права виборів. У демонстрації брало участь до 25,000 осіб.

Окремі групи демонстрантів проходили головними вулицями Будапешта. На жаль цим разом не обійшло ся без скандалів. Товпа підрустків групами переходила вулицями й зачала вибивати вікна противникам виборчої реформи, головню Тісі.

Другого дня в угорському парламенті внесено з цього приводу запит.

Міністер внутрішніх справ висловив великий жаль із приводу демонстрації та повідомив, що завдяки тому, що поліція не мала сили придушити демонстрації, начальник будапештської поліції пішов у відставку.

ТА ВСЕ ТАКИ НЕ ЗНАТИ, ЩО БУДЕ З ВИБОРЧОЮ РЕФОРМОЮ.

Новий угорський уряд, прихильний виборчій реформі, здаєть ся, довго не вдержить ся, бо не має ме більшости в парламенті. Це показало ся при виборі президента палати послів. Президентом вибрано 188 голосами члена партії Тіси, Соца, який є проти виборчої реформи. Прихильник правительства, посол Тот, дістав усього 138 голосів.

ЖИДИ В РУМУНІЇ.

СТОКГОЛЬМ, 2. липня. „День“ подає відомости із Яссів, що поміж всіх обіцянок румунського правительства, жидівське населення у Румунії лишаєть ся безпомічним. При тих потребах у поживі, що зараз панують у Молдавії, вони не дістають ані найменшої помочі. Цілі жидівські родини вмирають від голоду. Негайна поміч поживними засобами та медикаментами конче потрібна. На таку поміч можна чекати лише із Росії, бо румунська адміністрація допомагає тільки християнському населенню, а поміж жидівським населенням, яке підозрюєть ся в прихильности до Німеччини, щоденно переводить арешти.

В ГОЛЯНДІЇ.

Англія пускаєть ся на нові штучки. Не тільки довела Росію до того, що вона рішила далі воювати, не тільки настрій Норвегії довела до того, що Норвегія палає просто жакдою війни, але заняла ся провокацією в неврталних державах. На перший вибір узала собі Голандію. Ся країна продукує багачько картоплі, яку давніше збувала в Німеччині. Щоб Німеччину виголодувати, Англія перевела ухвалу, що Голандія на будуче повинна стільку саме віддавати картоплі Англії, скільку вивозить до Німеччини. Тільки ж цієї картоплі, що призначена до Англії, Англія не бере, то так

вона лежить та гине на пристані в Амстердамі. За той час однак між анархістичною частиною робітників крутіть ся безнастанно агенти, які підбурюють проти неутраляльного уряду, що воно, мовляв, дозволяє вивозити продукти з Голандії, а тимчасом населення Голандії голодає. Вночі з 2. на 3. липня прийшло в Амстердамі до великих заворушень. Товпа кинула ся на крамниці з харчами і давай плюндрувати. Багато робітників (неорганізованих) кинуло ся на англійську картоплю й у мить розхопили її геть. Поліція була безрадна.

На другу ніч розрухи повторили ся та ще з більшою силою. Тоді вже товпа напала не тільки на харчові крамниці, але й на інші. На демонстрантів покликано військо. Почала ся стрільянина. Демонстранти стали будувати барикади і зза них стріляти до війська. З обох боків налічується досить поважна скількість трунів.

Та на тім не скінчило ся. На другий день корабельні робітники проголосили страйк. На численних мітингах виступало багато промовців, які гостро критикували поведіння уряду в справі вивозу та напали на нього, що воно, мовляв, потурає Німцям.

Треба піднести, що соціально-демократичне робітництво Голандії добре зрозуміло, куди стежка в горах, і не тільки не взяло участі в страйку, але й старало ся де могло, відкривати людям очі на англійські штуки.

Неспокої не втихли й досі. Англія може тріюмфувати. Щоб і ще більше загострити відносини в Голандії, англійське правительтво заборонило голандським кораблям виїздити з англійських пристаней, ніби то в інтересі Голандії, бо вони, мовляв, можуть наскочити на міни, які тепер Англія понаставляла в тих місцях, що ними могли Голандії їздити (в підводній війні проти Англії Німеччина визначила для Голандії шлях, куди можуть її кораблі їздити).

За всяку ціну Англія хоче зробити з Голандією те, що зробила враз із Францією із Грецією.

В ГРЕЦІЇ.

Венеційське порядкує в Греції по своєму: перебирає урядників і, котрі йому прихильні, тих лишає, а котрі невинні, тих наганяє. Те саме дієть ся з офіцерами. Тепер він заходить ся коло того, щоб найскорше скликати парламент. Він зіїдець ся, здаєть ся, між 15. і 20. липня. Приєдга новому королеві серед війська поволі поступає наперед.

В ІРЛЯНДІЇ.

ЛОНДОН, 29. червня. Англійська часопись „Morning Post“ приносить вістку із Корку, (в Ірляндії), що там відбули ся грізні виступи партії самостійників Ірляндії. Товпа увільнила із тюрми повстанців. Дім, де приміщувала ся англійська агенція задля вербовання рекрутів, та судовий будинок сплюндровано. Пам'ятник „Справедливості“ розбито. На судовому будинкові вивішено республіканський стяг. Біля національного пам'ятнику відбули ся збори, де говорили ся про незалежність Ірляндії. Між іншим повстанець Вальх, що був засуджений на смерть а потім помилуваний, говорив, що коли Ірляндія погодять ся на якусь умову, якою не буде забезпечена Ірляндії цілковита незалежність, то вони будуть зрадниками рідного краю. Прийнятою зборами резолюцією жадають Ірляндії вибору до парламенту дійсних представників ірландського народу на основі загального виборчого права.

В ПЕРСІЇ.

„Новое Время“ доносить із столиці Персії, Тегерану, що з нагоди уродин шаха (перського короля) випущено на волю всіх тих Персів, які свого часу виступали проти Англії й Росії й на домагання тих держав перське правительтво кинуло до тюрми. Видно, що вже Персії остогидло таки добре ярмо сусідів. Із нагоди подій у Росії в перській пресі домагають увільнення Персії з під чужого впливу та головню того, щоб військо чужих держав покинули Персію. Здаєть ся, і правительству досить цієї опіки. Ось недавно воно віддалило двох урядників, які явно вели агітацію за Англію. Всі перські газети дуже гостро балакають про пагубний вплив Англії на Персію.

КИТАЙ ЗНОВ ЦІСАРСТВО.

Вже тепер вияснило ся, до чого дійшли розрухи в Китаї й до чого вони довели. В неділю після обіда зовсім нечаяно для всіх у Пекіні проголошено монархію. Цісарем

настановлено одинацятьлітнього хлопця з давньої манджурської родини, Хейян-жуна. Йому всього 11 років, бо побачив він світ 11. лютого 1906.р. За його спиною сидить його виховник, Чанхін, який цілий час підчас розрухів держав себе дуже поправно, й як тільки трапила ся нагода—проголосив конституційну монархію.

Видно цей переворот нижком підготовлював ся добре, бо після проголошення монархії ніяких заворушень не було. Військо й поліція прийняли проголошення до відома, будинки Пекіну уквітчані цісарськими прапорами, покликано в життє монархічний кабінет, губернатори з північного Китаю дали на все свою згоду—і Китай після п'ятиох років республіканського ладу дістав назад своїх Манджурів.

Що скаже на те республіканський південний Китай, не знати. Певне, що не дуже втішить ся цею новинкою, а вхопить до зброї.

Вже тепер пророкують, що монархія довго не забарить ся, що її дні почислені, та... Та коби тільки тут сам Китай мав рішати! Але ж бо тут заінтересовані Японія, в якій вістка про монархічний лад у Китаї викликала велике вдоволення. Розумієть ся, що Японія зі своєю теперішньою союзницею Англією нагріє тепер руки при китайським перевороті. Нове китайське царство, щоб удержати ся, буде робити все, що схоче Японія й Англія. За поміч проти південного республіканського Китаю відновлене царство даєть ся втягнути в війну з Німеччиною, щоб бити ся до побідного кінця!

ЛИТОВЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ САМОСТІЙНОСТІ.

Часопись „День“ пише, що партія Литовців ухвалила скликати у Стокгольмі зїзд у справі домагання незалежної Литви і то не в межах історичних, а етнографічних. Незалежна Литовська держава мала би складати ся із губерній Ковенської, Сувальської, частини Віленської й східної Прусії.

СТОКГОЛЬМ, 2. липня. Російська часопись „День“ подає, що зїзд польських солдатських відпоручників у Петербурзі ухвалив післати поздоровлення до польської Державної Ради у Варшаві. Після гарячих дебатів у справі створення окремого польського війська, зїзд ухвалив виділити із загального російського війська ті часті, що створено виключно із Поляків. Солдати цих військових частей мали би право балакати по польськи, а команди лишились би московські. Це домагання Поляків відкинуто російським правительством.

РОСИЙСЬКЕ ВІЙСЬКО „ДЕМОРАЛІЗУЄ“ ФРАНЦУЗІВ.

СТОКГОЛЬМ, 27. червня. Російські часописи „Біржевія Ведомості“ і „День“ подають, що французьке правительтво відкинуло предложенне російського правительтва у справі дальшої висилки російського війська до Франції. Мотивовано це тим, що російське військо не хотять воювати та деморалізувати впливають на французьких солдатів. Вища команда французького війська рішила також відіслати до Росії ті російські війська, які ще находять ся на бельгійському та македонському фронті. (Мабуть небезпечно! Ред.)

ВІЙНА.

(На основі німецьких звідомлень.)

ЗАХІДНИЙ ФРОНТ.

У Фляндрії незначні артилерійські бої. Біля Шмен де-Дам перед кількома днями Німці видерли Французам частину окопів. Щоб відбити ці окопи назад, наступають Французи по кілька раз денно. Досі виконали вони п'ятнадцять сильних наступів на ці окопи без жадного успіху. Кожного разу їх відбито із тяжкими стратами.

По обох берегах ріки Маса жива діяльність артилерії.

У Шампанії сперечають ся розвідочні відділи французького та німецького війська. Більших боїв тут, поки що, нема.

СХІДНИЙ ФРОНТ.

На просторі від Балтійського моря до ріки Припяти гримить артилерія. Особливо гаряча стрільянина біля Риги та Сморгоні. На Стоході та біля Бродів частинні наступи Росіян на залізницю Ковель-Луцьк. Сильні наступи йдуть увесь час на просторі між селом Конюхи та містом Зборовом. Зруйноване село Конюхи забрали Росіяни після тяжких страт.

На захід від горішньої Стрипи вдерли ся російські війська у частину австрійських окопів і укріпили ся там. Дальші масові наступи Росіян біля міста Березани тривають із особливою завзятістю. Це точка, де російські стратеги намітили прорвати австро-німецько-турецький фронт.

На інших фронтах спокій.

У ПОВІТРІ.

Ескадра німецьких літаків обкидала 5. липня бомбами военні будинки та пристані біля англійського міста Гарвіку.

Помимо деякої мілітарної шкоди, після англійських звідомлень, убито бомбами одинацять людей та 36 поранено. Два літаки підтрілено.

На морі нічого значного.

Із робітничих команд.

На заклик таборових організацій до своїх членів на робітничих командах жертвувати на Національний Фонд робітничі команди прислали разом із пожертвуваннями й листи, в яких висловлюють свої почуття й думки з цього приводу. Деякі листи ми поміщуємо на сторінках нашої часописи.

I.

Шановний пане голова Національної секції!

Ми всі, що працюємо на цій команді (32 люда), зрозумівши вагу національної справи й почувавши себе щирими Українцями, пильно стежимо із початку визвольного руху на нашій Ненці-Україні за всіма подіями. Ми незвичайно тіпимо ся тим, що там робить ся, але разом із тим нам було боляче на серці, що ми не маємо змоги причинитись чимнебудь у цім важнім визвольнім русі братів-Українців. Тепер же, коли виникає можливість матеріальної допомоги, ми хапаємо ся за цей спосіб виявлення свого співчуття й складаємо від себе жертву в сумі 30 марок. Просимо Вас, шановний пане голова, переслати цю жертву на Український Національний Фонд у Київ. Хай Бог щастить у цьому святому ділі! Хай росте Національний Фонд, від якого залежить добро України! Хай живе вільна Україна!

З пошаною до Вас Українці робітничої команди 949. Giegelsbach. 1917. 24/VІ.

II.

Шановні товариші!

У таку велику годину, коли наші браття борють ся за свободу, волю й землю, ми полонені не можемо стояти в рядах цих борців, але хочемо, хоч чимнебудь допомогти їм. Ми, як Українці, жертвуємо на Національний Фонд, що створив ся в Києві, хто скільки може. Прохаємо прийняти від нас цю жертву. Дай Бог, щоби ми цією жертвою спричинили ся до счастья нашої Неньки-України, що віками стогнала під ярмом московського царизму. Геть із гнобителями!

Нехай живе Вільна Україна!

Дай Боже повернути ся до дому й відсвяткувати велике свято свободи.

Шлемо привіт славним борцям за волю України!

Дай, Боже, їм сили з успіхом скінчити почате велике діло!

Далі йдуть назвиска товаришів і сума жертви:

Селецький 7113.—20 м., Коваленко 1116.—5 м., Костяновський 20241.—5 м., Никитовський 24857.—4 м., Яковенко 27401.—3 м., Кованченко 1115.—3 м., Білик 1109.—1 м., Дрибуш 1105.—60 ф., Чорний 2621.—1 м., Левертівський 403.—1 м., Тимошенко 8882.—1 м., Свиначков 8869. Вор. губ.—1 м., Авдєєв 1128.—1 м., Ізотенко 8820.—1 м. Разом 47 м. 60 ф.

III.

24. червня 1917.

Шановна Президія!

Разом із цим шлемо Вам нашу малу жертву, 5 марок 70 фен. на Український Національний Фонд.

Бажаємо, щоб Україна повстала, і слава її рознесла ся по всьому світові.

Хай живе Україна!

Най живе український нарід! Най процвітає козацька слава.

Ми певні, що скоро прийде той час, що скінчить ся цей кривавий пир, і ми повернемо до наших домів, де нас чекає нове життя. Бо миру бажаємо не тільки ми, але бажають його і Німці і всі народи.

Бажаємо вам всього найкращого. Робітничої команда 251. Tiefenbach, amt Eppingen.